

A NIIF Etikai Bizottság 2006/1 sz. tájékoztatója a NIIF hálózatban előforduló etikai kérdésekről

1. A NIIF EB feladatai

A NIIF Etikai Bizottsága (NIIF EB) 2005. március 23-án történt megalakulása óta rendre azokkal a problémákkal foglalkozott, amelyek az egyre változó intézményi környezet, a technológiák fejlődése és a hálózatok használóinak megváltozott szemlélete, elvárásai miatt felmerültek a közelmúltban és a jelenben is előfordulnak.

2. A NIIF EB és az AUP a változó körülmények között

A NIIF Etikai Bizottsága (NIIF EB) azt tekinti fő feladatának, hogy a NIIF infrastruktúra felhasználóinak a NIIF hálózat Felhasználói Szabályzatára (a továbbiakban AUP) támaszkodva segítséget, illetve tanácsokat nyújtson a hálózat használata során felmerülő etikai vonatkozású kérdésekkel kapcsolatban.

Ezért az Etikai Bizottság állásfoglalásokat fogalmaz meg aktuális kérdésekben, egyes jelenségekkel, konkrét kérdésekkel kapcsolatban, valamint ajánlásokat tesz a jövőben alkalmazandó gyakorlatra a NIIF Irodának, a hálózat üzemeltetőinek, és a felhasználóknak a számára, segítve az AUP alkalmazását konkrét esetek megítélésében is. Mindezen tevékenységek közben különös figyelmet fordít az AUP értelmezésére, az ezzel kapcsolatos kérdések megválaszolására.

A Bizottság úgy látja, hogy az AUP, amely a Program “alkotmányának” tekinthető, megváltoztatására jelenleg még nem időszerű javaslatot tenni. Bár jelentős változások, szemléleti módosulások tanúi vagyunk, jelenleg az AUP alkalmas arra, hogy a jelenségek kezeléséhez elegendő fogódzkodót találjunk.

3. A gazdasági tevékenység szabályozása a NIIF hálózaton

Napjaink megváltozott körülményei között az egyik legnagyobb etikai természetű kihívás annak világos eldöntése, hogy gazdasági jellegű tevékenységek megjelenése a NIIF hálózaton sérti-e az elfogadott normákat, lefektetett szabályokat. A változások lényege abban foglalható össze, hogy a korábban “tisztán” non-profit tevékenységet folytató felsőoktatási intézmények, kutatóintézetek jelentős köre ma már saját, vagy részben saját vállalkozásai ill. érdekeltségei révén vállalkozói tevékenységet is folytat. Ennek megfelelően a jogszabályi környezet is változik. Az EB-nek feladata, hogy figyelemmel kísérje a jogszabályi környezet változását, s felkészüljön arra, hogy megfelelő időben javaslatot tegyen az AUP módosítására.

A NIIF EB úgy véli, hogy akkor jár el az AUP szellemében, ha arra az álláspontra helyezkedik, hogy ezek a gazdasági tevékenységek akkor nem sértik a NIIF hálózat céljait, ha az adott tevékenység alapvetően a tudományos kutatás, az oktatás ill. az ezeket kiszolgáló infrastruktúra céljait szolgálja.

Ma már nélkülözhetetlen, hogy az egyetemek, kutatóintézetek szponzori támogatás formájában is igyekezzenek forrásokhoz jutni. Elfogadható ennek a támogatásnak, szponzori tevékenységnek a megjelenítése köszönetnyilvánítási jelleggel a NIIF hálózatban (pl. nem

tiltott megjeleníteni egy honlapon a szponzori logo-t, a szponzor honlapjára mutató linket, röviden és objektíven ismertetni a szponzorálás mértékét, pl. XY Rt. nnnn Ft-tal járult hozzá a laboratórium létesítéséhez, avagy a kiállítás megrendezéséhez), de nem megengedhető pl. a szponzorálás következményeként a NIIF tagintézményi szerveren a szponzor szervezet üzleti tevékenységének megjelentetése, termékeinek, szolgáltatásainak reklámozása.

3.1 A NIIF EB állásfoglalása

A gazdasági tevékenységek megítélése tekintetében az AUP 5. §-a az iránymutató, amely megengedi a nem-NIIF tagintézmények számára a NIIF hálózat szolgáltatásainak használatát abban az esetben, ha valamely NIIF tagintézménnyel oktatási, kutatás-fejlesztési, közgyűjteményi, tudományos vagy kulturális tevékenységre irányuló szerződéses munkakapcsolatban (projektben) együttműködnek. A használat feltétele tehát

- a NIIF tagintézménnyel való szerződéses kapcsolat,
- a szerződés a NIIF tagintézmény alapító okirat szerinti tevékenységére (oktatási, kutatás-fejlesztési, közgyűjteményi, tudományos vagy kulturális tevékenységre) irányul,
- a NIIF hálózatot a nem-NIIF tagintézmény a szerződés fennállásának tartama alatt, kizárólag ezen szerződéses munkakapcsolat céljaira használhatja,
- a NIIF tagintézmény az ilyen szerződés megkötéséhez köteles a NIIF Intézet jóváhagyását kérni, és köteles a munkakapcsolat befejezését a NIIF Irodának bejelenteni. Amennyiben a NIIF Intézet úgy találja, hogy a szerződés nem a fenti tevékenységre irányul, indokolt esetben megtilthatja a nem-NIIF tagintézmény számára a NIIF hálózat használatát.
- az AUP-t a nem-NIIF tagintézmény is köteles betartani.

A reklám (marketing) tevékenység tekintetében a NIIF tagintézménynek joga van a hálózatot saját tevékenységéhez kapcsolódó adminisztratív és információs feladataira is használni. Joga van tehát a nem-NIIF tagintézményekkel közös projektekben végzett tevékenységét, elért eredményeit ismertetni.

Azokban az esetekben, amikor az intézményi épületekben olyan szolgáltatások kapnak helyet, amelyek az egyetemi, kutatóintézeti stb. felhasználók jobb kiszolgálását, komfortját, hatékonyabb munkavégzésének segítségét stb. biztosítják, de hálózati kommunikációra van szükségük, a NIIF EB szerint a hálózati forgalom, a tényleges használat arányos mértékének betartása mellett engedélyezhető.

A NIIF EB javasolja a NIIF Irodának, hogy a NIIF tagintézményekkel való szerződéskötés alkalmával kérjen a tagintézményektől bejelentést azokról a nem-NIIF tagintézményekkel való együttműködési szerződéses kapcsolatokról, amelyek alapján egyes NIIF hálózati szolgáltatásokat nyújt nem-NIIF tagintézmény szerződéses partnereinek.

Nem engedélyezhető a NIIF hálózat használata olyan intézmények/szervezetek számára, amelyeknek tevékenysége semmilyen módon sem kapcsolódik a NIIF tagintézmény alapító okiratban foglalt tevékenységéhez (pl. egyes épületek vagy épületrészek bérbeadása olyan szervezet számára, amelynek tevékenysége nem függ össze a tagintézmény alaptevékenységével)

4. A kiugróan sokat forgalmazó gépek által okozott problémák a NIIF hálózaton

A különféle file-cserélő programok, letöltő szoftverek elterjedésének egyik velejárója az, hogy a hálózat szerverei, vagy többször egyszerű végfelhasználói gépei kiugró forgalmat generálnak, olykor a felhasználó tudta nélkül is. Az említett technológiák nagy része automatikusan további letöltéseket támogató szerverre teszi a felhasználó gépét, (aki így egyszerre letöltő és szolgáltató is lesz). A szóban forgó tartalmak jelentős részének jellege pedig olyan lehet, hogy letöltése, illetve továbbítása esetén felmerül az AUP által tiltott tevékenységek (pl. copyright sértő file-csere) gyanúja. A kiugró forgalom egyes esetekben a NIIF hálózat vonalának, vagy vonalainak túlterhelését is előidézhetheti, ezzel megbénítva a NIIF tagintézmény(ek) forgalmát.

A kiugróan nagy forgalom jelentkezése esetén tehát felmerülhet annak a gyanúja, hogy esetleg valamilyen, az AUP-t sértő tevékenység folyik a hálózaton. Az ilyen tevékenység az AUP 7. §-ának több pontját is sértheti, így elsősorban annak alábbi pontjait:

"a) a mindenkor hatályos magyar jogszabályokba ütköző cselekmények előkészítése vagy végrehajtása, így különösen mások személyiségi jogainak megsértése (pl. rágalmozás), tiltott haszonszerzésre irányuló tevékenység (pl. piramisjáték), szerzői jogok megsértése (pl. szoftver nem jogszerű terjesztése);

[...]

d) profitszerzést célzó, direkt üzleti célú tevékenység és reklám;

e) a NIIF hálózat, a kapcsolódó hálózatok, illetve ezek erőforrásainak rendeltetészerű működését és biztonságát megzavaró, veszélyeztető tevékenység, ilyen információknak és programoknak a terjesztése;

f) a NIIF hálózatot, a kapcsolódó hálózatokat, illetve erőforrásaikat indokolatlanul, túlzott mértékben, pazarló módon igénybevevő tevékenység (pl. levélbombák, hálózati játékok, kéretlen reklámok);

g) a hálózat erőforrásaihoz, a hálózaton elérhető adatokhoz történő illetéktelen hozzáférés, azok illetéktelen használata, gépek/szolgáltatások - akár tesztelés céljából történő - túlzott mértékben való szisztematikus próbálgatása (pl. TCP port-scan);

h) a hálózat erőforrásainak, a hálózaton elérhető adatoknak illetéktelen módosítására, megromlására, megsemmisítésére vagy bármely károkozásra irányuló tevékenység;

i) másokra nézve sértő, vallási, etnikai, politikai vagy más jellegű érzékenységet bántó, zaklató tevékenység (pl. pornográf/pedofil anyagok közzététele);

j) mások munkájának indokolatlan és túlzott mértékű zavarása vagy akadályozása (pl. kéretlen levelek, hirdetések);

k) a hálózati erőforrások magáncélra való túlzott mértékű használata;

l) a hálózati erőforrások, szolgáltatások olyan célra való használata, amely az erőforrás/szolgáltatás eredeti céljától idegen (pl. hírcsoportokba/levelezési listákra a csoport/lista témájába nem vágó üzenet küldése);

m) hálózati üzenetek, hálózati eszközök hamisítása: olyan látszat keltése, mintha egy üzenet más gépről vagy más felhasználótól származna (spoofing).”

4.1 A NIIF EB ajánlása

A NIIF EB ajánlja az NIIF Intézetnek, hogy tegye lehetővé és támogassa azoknak a szoftvereknek az ajánlását, és ismertetését, amelyek alkalmasak arra, hogy a hálózati forgalom központilag és az egyes NIIF intézményekben is a szükséges mértékben megfigyelhető, monitorozható legyen. Ennek az a jelentősége, hogy ezeknek az eszközöknek a használatával már a problémák keletkezésekor felhívhatják az üzemeltetők figyelmét az esetleges anomáliákra, és lehetővé teszik a szükséges intézkedéseket. A forgalom megfigyelésére és monitorozására szolgáló eszközökre vonatkozó ismereteket a NIIF tagintézmények minél szélesebb körében szükséges ismertetni.

A NIIF EB ajánlja az NIIF tagintézményeknek, hogy ismerjék meg ezeknek az eszközöknek a használatát, és a technikai lehetőségek által megengedett módon törekedjenek ezeknek bevezetésére, alkalmazására, a túlzott mértékű forgalom által okozott problémák kivizsgálására a NIIF Intézettel együttműködve.

A monitorozó eszközök által készített és megőrzött naplófile-ok esetleges etikai vétség gyanúja, illetve megállapítása esetén megvizsgálhatók.

4.2 Megjegyzés a 4.1 pontban foglalt ajánláshoz

Az EB kezdeményezésére az elmúlt évben a NIIF Iroda által szervezett IPSZILON szeminárium-sorozatban már sor került ilyen tárgyú ismertető előadásra. Az ajánlás azt célozza, hogy felhívja a NIIF Intézet, a NIIF tagintézmények és a NIIF felhasználók figyelmét erre a problémára, valamint, hogy a NIIF hálózatban a rendszergazdák támogatása, képzése ezen a területen folyamatosan történjék, és a megfelelő tájékoztatási, oktatási segédanyagok számukra hozzáférhetőek legyenek.

5. A NIIF EB további feladatai

A NIIF EB szerint ezekben az ügyekben a NIIF tagintézmények munkáját segíteni kell, és tanácsadás szintjén is össze kell hangolni. A NIIF EB a továbbiakban is figyelemmel kíséri a NIIF hálózat fenti problémáit, és szükség esetén állásfoglalásokat fogalmaz meg, illetve ajánlásokat tesz a fenti problémák kezelésére.

A NIIF EB a továbbiakban is feladatának tekinti, hogy a változó jogszabályi környezetről folyamatosan tájékozódjék, és szükség esetén javaslatot tegyen az AUP átdolgozására, módosítására.

Elfogadta a NIIF Etikai Bizottsága 2006. május 2-án.